

ปัญหาการค้าระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่น

ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนกับญี่ปุ่นนั้น ความเป็นจริงหาได้ราบรื่นไม่ ยังมีอุปสรรคและปัญหาอีกมากที่จะต้องศึกษาและแก้ไขร่วมกัน โดยเฉพาะด้านการค้าระหว่างประเทศซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังที่เคยกล่าวไว้ในบทนำแล้วว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา ต้องอาศัยการค้าระหว่างประเทศ โดยการขายสินค้าโภคภัณฑ์และวัตถุดิบ เพื่อหารายได้เข้าประเทศและนำไปพัฒนาประเทศในขั้นต่อไป ส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลายก็ตระหนักดีว่า การติดต่อค้าขายกับประเทศกำลังพัฒนาเป็นการดีกว่าให้ความช่วยเหลืออย่างเดี่ยว (trade better than aid) ซึ่งการให้ความช่วยเหลือนั้นเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไม่สามารถแก้ไขต้นตอของปัญหาเศรษฐกิจได้

กลุ่มประเทศอาเซียนก็เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยการพึ่งพาตนเอง ไคมุ่งความสนใจไปสู่การค้าระหว่างประเทศเพื่อแสวงหาเงินตราต่างประเทศไว้สำหรับจ่ายซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ไว้สำหรับพัฒนาประเทศ ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ด้วย การค้าระหว่างประเทศมีอุปสรรคและปัญหาเรื่องค่านัก และชีพหลายสินค้า ทำให้ราคาของสินค้าขึ้นลงไม่มั่นคง ทำให้มีผลกระทบต่อยอดรายได้ กลุ่มประเทศอาเซียนมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากการขายสินค้าโภคภัณฑ์ขั้นปฐมและวัตถุดิบ เมื่อสินค้าเหล่านี้ขาดเสถียรภาพในราคาแล้ว รายได้ของกลุ่มประเทศอาเซียนก็ขาดเสถียรภาพไปด้วย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เพราะถ้าหารายได้จากการขายสินค้าลดต่ำลง ก็ไม่มีเงินตราต่างประเทศเหลือพอไว้ใช้พัฒนาประเทศและปรับปรุงการผลิตให้ได้ผลมากขึ้นได้ เมื่อการผลิตได้ผลลดลงและต้องเผชิญกับราคาสินค้าที่ไม่มั่นคงมีแนวโน้มต่ำลง กลุ่มประเทศอาเซียนจะต้องประสบปัญหาเรื่องการค้าเสียเปรียบดุลการค้าในการค้าระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่น นอกจากนี้แล้วยังมี อุปสรรคที่สินค้าของอาเซียนถูกกีดกันโดยมาตรการควบคุมสินค้าเขาของญี่ปุ่น

เช่น กำแพงภาษี การกำหนดโควตา กล่าวสรุปได้ว่า การค้าระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่นนั้นมี ปัญหาใหญ่ ๆ 2 ปัญหาที่กลุ่มประเทศอาเซียนเผชิญหน้าอยู่ร่วมกัน จำจะต้องรีบเร่งแก้ไข โดยทั้งสองฝ่ายหันหน้าเขามารวมมือกันแก้ไข มิใช่ปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แก้ไขโดยลำพัง ปัญหาที่วาทันทีคือ

1. ปัญหาการค้าสินค้าโภคภัณฑ์
2. ปัญหาเรื่องศุลกากรค้า

การศึกษาปัญหาการค้าระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่นก็เพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจนำไปสู่การแสวงหาความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะไดศึกษารายละเอียดในบทต่อไป

ปัญหาการค้าสินค้าโภคภัณฑ์

สินค้าโภคภัณฑ์เป็นสินค้าออกที่สำคัญของกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งเป็นที่มาของ รายได้หลัก และนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ โดยทั่วไปของการค้าสินค้าโภคภัณฑ์ ระหว่างประเทศมีลักษณะไม่เสมอภาคในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่พัฒนา แล้ว ซึ่งเป็นผู้ผูกขาดฝ่ายหนึ่งกับประเทศกำลังพัฒนาอีกฝ่ายหนึ่ง อันก่อให้เกิดปัญหาความไม่ มั่นคงในราคาสินค้า มีการขึ้นลงอย่างมาก และมีการกักตุนเก็งกำไรอย่างกว้างขวาง อาเซียนซึ่งประสบปัญหาการค้าสินค้าโภคภัณฑ์อยู่แล้ว เมื่อต้องมาประสบกับปัญหาอันเกิดจาก วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจอีกทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศดินดอน เช่น วิกฤตการณ์ ทางเศรษฐกิจปี 1974-1975 เกิดภาวะเงินเฟ้อ (inflation) และการขึ้นราคาของ น้ำมันทำให้ราคาสินค้าอุตสาหกรรมขึ้นสูงอย่างรวดเร็ว ขณะที่ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ยังต่ำอยู่ และไม่มีเสถียรภาพในราคา นอกจากนี้การขึ้นราคาน้ำมันยังทำให้การผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ลดขนาดลง ทำให้ปริมาณจากประเทศอุตสาหกรรมในสินค้าโภคภัณฑ์และวัตถุดิบพลอยลดลง ด้วย มีผลกระทบต่อยอดขายของอาเซียนที่ไม่สู้มั่นคงอยู่แล้วของลดลง และประเทศ อุตสาหกรรมได้มีการกักตุนสินค้าโภคภัณฑ์จำนวนมาก ทั้ง 2 กรณีคือ การลดขนาดกิจกรรม ของอุตสาหกรรมและการมีสต็อกขนาดใหญ่ในประเทศผู้บริโภคม มีผลทางลบอย่างมากต่อ

สินค้าโภคภัณฑ์คือราคาสินค้าโภคภัณฑ์ที่ลดลงอย่างมาก¹

ความสำคัญของปัญหาเงินนี้คือ การพัฒนาและทำให้การค้าระหว่างประเทศมีเสถียรภาพในราคา กลุ่มประเทศอาเซียนได้พยายามรวมตัวกันเพื่ออำนาจในการต่อรองเรื่องราคาสินค้าโภคภัณฑ์เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ยากต่อการบรรลุผลอาเซียนแม้จะเป็นกลุ่มผู้ผลิตสินค้าโภคภัณฑ์และวัตถุดิบที่สำคัญ แต่ก็ไม่มีอำนาจผูกขาดและมีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาสินค้าได้ดังเช่น กลุ่ม OPEC ซึ่งมีอำนาจผูกขาดและกำหนดการขึ้นราคาของน้ำมันดิบได้ ฐานะความแตกต่างระหว่างกลุ่ม OPEC และกลุ่มอาเซียนขึ้นพื้นฐานคือสำหรับสินค้าโภคภัณฑ์ของอาเซียนนั้นมีสิ่งหรือวัตถุดิบทดแทนกันได้โดยการสังเคราะห์ทางเคมี เช่น ยางธรรมชาติก็มียางเทียมทดแทนได้ เส้นใยพืชก็มีเส้นใยสังเคราะห์แทนได้ ถ้าหากว่าสินค้าโภคภัณฑ์มีราคาสูงเกินไป ประเทศอุตสาหกรรมผู้ผลิตก็จะเปลี่ยนไปใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัตถุดิบทดแทน และนอกจากนี้การค้าสินค้าโภคภัณฑ์ยังมีการแข่งขันกันเอง จากภาวะเงินเฟ้อระบบการเงินระหว่างประเทศไม่มีเสถียรภาพนโยบายคุ้มครองสินค้าของประเทศพัฒนาต่อสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนา เป็นปัญหาที่อาเซียนเผชิญอยู่ร่วมกัน จึงได้พยายามร่วมมือกันแก้ไขปัญหาค่าการค้าระหว่างประเทศเพื่อแสวงหาเสถียรภาพของราคาสินค้าโภคภัณฑ์

ในปัญหาการค้าสินค้าโภคภัณฑ์ระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่นนั้นสามารถแยกศึกษาปัญหาออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. ปัญหาความไม่มั่นคงของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ (The Problem of Price Instability) ปัญหาการขึ้นลงของราคาโภคภัณฑ์ได้มีมานานแล้ว ต้นเหตุโดยธรรมชาติคือ สินค้าโภคภัณฑ์ผลิตในที่หนึ่งและส่งไปขายยังอีกที่หนึ่งซึ่งห่างไกลจากประเทศผู้ผลิต ฉะนั้น

¹ P. Moeljono, "Current International Commodity Problems," in Report on the Training Course on Techniques of Subregional Co-operation: ASEAN Co-operation in Selected Primary Commodities, Volume I, ed. Narongchai Akrasanee (UNAPDI, Bangkok, 1978), p.39.

จึงก่อให้เกิดช่องว่างในตลาดการค้าขึ้นและกลายเป็นระบบการค้าเก็งกำไร (speculation) และการค้าที่มีสัญญาขายล่วงหน้า ถ้าจะวิเคราะห์ปัญหาความไม่มั่นคงของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ทางวิชาการเศรษฐศาสตร์แล้ว หลักการสำคัญขึ้นอยู่กับปริมาณและชีพพลาย ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหาแบ่งได้เป็นระดับรวม (Macro) และระดับสินค้า (Micro)¹ ในที่นี้จะได้ศึกษาปัญหาความไม่มั่นคงของราคาอีกแง่หนึ่งโดยมองปัญหาแบบนักวิทยาศาสตร์สนใจเศรษฐศาสตร์

การผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่รวมทั้งอาเซียนยังขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งสถานการณ์ธรรมชาติ เช่น สภาพภูมิอากาศ น้ำท่วม โรคระบาด ได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการกำหนดการผลิต (supply) สินค้าโภคภัณฑ์ ปีใดการผลิตไม่ไคผล หรือไคผลน้อยเพราะสภาวะธรรมชาติไม่อำนวย ราคาของสินค้านั้นก็มีแนวโน้มสูงขึ้น และมีผลกระทบต่อราคาโภคภัณฑ์โดยการเก็งกำไร ทางกลับกัน ปีใดสินค้าชนิดใดผลิตออกมามาก ก็จะมีราคาลดต่ำลง อันเนื่องมาจากการแข่งขันตัดราคากันในการขาย อีกประการหนึ่งการเปลี่ยนแปลงราคาของสินค้าโภคภัณฑ์ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการบริโภคสินค้าโภคภัณฑ์นั้น ตัวอย่างเช่น กาแฟเมื่อนิยมบริโภคกันมากราคาก็สูงขึ้นสูง ทำให้ประเทศผู้บริโภคมีการควบคุมไม่ส่งเสริมให้ประชาชนบริโภคกาแฟ และชักชวนประชาชนให้หันไปบริโภคชาแทน ผลตามมาได้ลดปริมาณการบริโภคกาแฟลง ทำให้ราคาลดลงแม้จะเป็นระยะสั้นก็ตาม และทำให้ชามีราคาสูงขึ้น

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงของราคา คือ ความไม่มั่นคงในกระแสการเงิน (instability in currency) ภายใต้ระบบการเงินที่มีลักษณะยึดหยุ่นในอัตราแลกเปลี่ยน (สภาพเงินลอยตัว) ก็มีผลกระทบต่อความเคลื่อนไหวของราคาสินค้า สังเกตได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่มีการขึ้นลงในการเงินขนานใหญ่ในตลาด terminal เช่น ใน

---

¹ณรงค์ชัย อัครเศรณี, "ปัญหาการค้าสินค้าขึ้นปรุขมของประเทศไทย,"
วารสารเศรษฐศาสตร์ 11 (มิถุนายน 2521): 58.

ลอนดอน นิวยอร์ค โตเกียว ทั้งนี้ทันใจจะมีการเปลี่ยนแปลงในราคาของสินค้าโภคภัณฑ์ในตลาดชั้น

อย่างไรก็ตาม อัตราเร่งของแรงกดดันของภาวะเงินเฟ้อ (the acceleration of inflationary pressure) ได้ช่วยให้ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ขึ้นสูง เพราะส่วน input ในการผลิตมีราคาสูงขึ้นเช่น ปุ๋ยเคมี เชื้อเพลิง เครื่องจักร ฉะนั้นราคาสินค้าโภคภัณฑ์ต้องสูงขึ้น เพื่อที่จะบรรลุถึงความสำเร็จในรายได้เสมอกับสินค้าอุตสาหกรรม แต่ก็เป็นภาระยากเพราะมีปัญหาอื่น ๆ เป็นอุปสรรคขัดขวาง

2. ปัญหาสินค้าโภคภัณฑ์ที่มีคู่แข่งจากสินค้าที่ผลิตจากวัตถุดิบแทน เป็นปัญหาสำคัญ ทำให้ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ขาดเสถียรภาพ จะได้ศึกษาสินค้าบางชนิดดังนี้

2.1 ยางธรรมชาติ (natural rubber) มีคู่แข่งนำกั่วจากยางสังเคราะห์ (synthetic rubber) ในอุตสาหกรรมยาง และอุตสาหกรรมยางรถยนต์ จะเห็นได้ว่ายางสังเคราะห์หรือยางเทียมนี้ตีตลาดโลกยางธรรมชาติ มีผลให้ราคายางธรรมชาติตกลง จากตัวเลขต่อไปนี้แสดงถึงการเพิ่มปริมาณการใช้ยางสังเคราะห์จาก 0% ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็น 30% ในระยะหลังสงคราม และในปี 1978 เพิ่มขึ้นเป็น 68%¹

สาเหตุที่ก่อให้เกิดยางสังเคราะห์ขึ้นมาเพราะ ในระยะระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 และหลังสงคราม ยางธรรมชาติมีน้อยไม่พอต่อการสนองอุตสาหกรรมยาง ทำให้ราคายางธรรมชาติสูงขึ้น จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายามแสวงหาวัตถุดิบแทนเป็นการเปลี่ยนแปลง Supply sources ทางเลือกก็คือ การใช้วัตถุดิบสังเคราะห์ (synthetic substitution) นอกจากราคายางแพงแล้วยังมีการจำกัดการส่งยางออก โดยพยายามกักกันหรือขึ้นราคาขายที่ได้ตกลงกัน ประเทศอุตสาหกรรมจึงหันไปนิยมยางสังเคราะห์มากขึ้น ทำให้ราคายางธรรมชาติตกต่ำลง

¹Francis Chan, "Rubber: Development, Problems and Possibility of ASEAN Co-operation," in Report on the Training Course on Techniques of Subregional Co-operation: ASEAN Co-operation in Selected Primary Commodities, Volume II, ed. Narongchai Akrasanee (UNAPDI, Bangkok, *978), p. 90.

ยางสังเคราะห์ผลิตจาก **petrochemicals** เมื่อราคาน้ำมันดิบขึ้นสูงอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ปี 1973 เป็นต้นมา มีผลกระทบทำให้ราคายางสังเคราะห์ขึ้นสูงเพราะต้นทุนการผลิตได้ขึ้นราคาเรื่อย ๆ นับว่าในช่วงปลายทศวรรษ 1970 เป็นต้นไปเป็นโอกาสอันดีในการปรับปรุงยางธรรมชาติเพื่อแข่งขันกับยางสังเคราะห์ เช่น เพิ่มจำนวนหรือขยายเนื้อที่ในการปลูกกุนยาง ปรับปรุงพันธุ์ยางให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น เป็นต้น การพัฒนาและวิจัยโลกทัศน์ยางเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ปัจจุบันในมาเลเซียได้ส่งเสริมในเรื่องนี้มาก

2.2 น้ำมันมะพร้าว และน้ำมันเมล็ดปาล์ม (**palm kernel oil**) ที่ใช้ เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมผลิตสบู่มีคู่แข่งจาก **synthetic detergents** ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตมาจาก **petroleum derivatives** ทำให้ราคาของน้ำมันมะพร้าวและน้ำมันเมล็ดปาล์มไม่มั่นคง

3. ปัญหาสินค้าโภคภัณฑ์ที่เกิดจากการแข่งขันกันเองในสินค้านั้น และสินค้าที่มีคุณสมบัติคล้ายกันซึ่งแทนกันได้ เป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ไม่มีความมั่นคง เช่น

3.1 น้ำมันมะพร้าว เป็นสินค้าออกที่สำคัญของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยเฉพาะฟิลิปปินส์ น้ำมันมะพร้าวเป็นหนึ่งใน 10 ของสินค้าออกที่สำคัญ นำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก น้ำมันมะพร้าวสกัดมาจากเนื้อมะพร้าวแห้งอีกทีหนึ่ง เป็นวัตถุดิบที่สำคัญใช้ได้ทั้งการบริโภคและในการอุตสาหกรรม ในการผลิตอุตสาหกรรมอาหารนั้น น้ำมันมะพร้าวเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรม **margarine** และน้ำมันประกอบอาหาร (**compound cooking fat**) ในอุตสาหกรรมอาหาร (**edible field**) นี้ ถั่วเหลืองเป็นคู่แข่งที่สำคัญ นอกจากนี้ น้ำมันมะพร้าวใช้ เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ พลาสติก เครื่องสำอางค์ พลาสติก น้ำมันหล่อลื่น น้ำมันเคลือบผิว และใช้เป็นส่วนผสมในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เป็นต้น การใช้เป็นวัตถุดิบอุตสาหกรรมนี้มีคู่แข่งที่สำคัญคือ น้ำมันเมล็ดปาล์ม ซึ่งมีคุณสมบัติเป็น **lauric oil** เหมือนกัน และเป็นสินค้าออกที่สำคัญของมาเลเซียและรวมทั้งอินโดนีเซียด้วย นอกจากนี้ น้ำมันมะพร้าวและน้ำมันเมล็ดปาล์มจะแข่งขันกันเองแล้ว ยังมีคู่แข่งจากน้ำมันพืชอื่น ๆ ด้วย เช่น น้ำมันมะกอก น้ำมันจากถั่วลิสง น้ำมันเมล็ดทานตะวัน น้ำมันถั่วเหลือง เป็นต้น

การมีสินค้าเหมือนกันหรือมีคุณสมบัติคล้ายกัน ใช้ทดแทนกันได้ เป็นอุปสรรคในความมั่นคงของราคาสินค้า สมมุติว่า ราคาน้ำมันมะพร้าวขึ้นสูง การบริโภคและการนำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก็จะหันไปใช้น้ำมันพืชอื่นบริโภค และหันไปใช้น้ำมันเมล็ดปาล์มเป็นวัตถุดิบแทน และในทางกลับกันถ้าน้ำมันเมล็ดปาล์มมีราคาสูง เนื่องจากมีความต้องการมาก ประเทศอุตสาหกรรมผู้ผลิตก็จะกลับไปใช้น้ำมันมะพร้าวแทน จึงเป็นการยากที่จะมีเสถียรภาพในราคาโภคภัณฑ์

3.2 น้ำตาล เป็นสินค้าออกที่สำคัญของกลุ่มประเทศอาเซียน อ้อยเป็นพืชสำคัญในการผลิตน้ำตาล ปลูกมากในฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และไทย จึงเกิดการแข่งขันกันเองในภูมิภาค และแข่งขันกับประเทศอื่นในตลาดโลก เช่น คิวบา นอกจากนี้ประเทศในยุโรปได้ผลิตน้ำตาลจาก sugar beet จึงเป็นการยากต่อการส่งเป็นสินค้าออกไปยังยุโรป ไม่เพียงเท่านั้น ยุโรปยังส่งเป็นสินค้าออกอีกด้วย ฉะนั้นในการค้าน้ำตาลส่งเป็นสินค้าออกของอาเซียนจึงต้องแข่งขันกันหลายระดับ การค้าน้ำตาลระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่นนั้น การหาเสถียรภาพของราคาเป็นสิ่งที่ยาก เพราะมีการแข่งขันระหว่าง supply จากประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ยุโรป และจากประเทศกำลังพัฒนาคู่กันเอง

ประเด็นสำคัญอีกอันหนึ่งที่คงกล่าวถึงคือ วิทยาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียิ่งก้าวหน้ามากเท่าใด การค้นคว้าหาสิ่งทดแทนในการผลิตก็มากขึ้น ในวิทยาศาสตร์การเกษตรก็เช่นเดียวกัน มีการค้นคว้าหาพืชใหม่ ๆ มาทดแทน เช่น สหรัฐอเมริกาได้ประสบความสำเร็จในการหาพืชมาทดแทนในการผลิตน้ำตาลในปี 1974 เมื่อราคาน้ำตาลขึ้นสูงได้ค้นคว้าพัฒนาการผลิต และพบว่า the high fructose corn syrup (HFCS) เป็นพืชใช้ทดแทนอ้อยในการผลิตน้ำตาล กล่าวได้ว่าประเทศกำลังพัฒนาได้พบอุปสรรคต่อการค้าสินค้าโภคภัณฑ์อีกชนิดหนึ่ง เกิดการแข่งขันแบบ competition between imports and domestic supplies

4. ปัญหาจากนโยบายคุ้มกันสินค้าของประเทศพัฒนา (Protectionist policy) นับว่าเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ การขยายการส่งออกของสินค้าโภคภัณฑ์ขึ้นปรุ้ม และผลิตภัณฑจากโภคภัณฑ์ของกลุ่มประเทศอาเซียน

ญี่ปุ่นได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความเข้มงวดมากในเรื่องการนำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องมาจากเศรษฐกิจของชาติได้ถูกทำลายอย่างหนักในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ญี่ปุ่นต้องพยายามฟื้นฟูฐานะของประเทศด้วยการใช้เงินตราต่างประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดในขณะนั้นให้เป็นประโยชน์ โดยนำสินค้าเข้าที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริงเข้า และขณะเดียวกันก็เป็นการป้องกันสินค้าเข้านั้นมิให้มาแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศซึ่งยังคงอยู่ในสภาพไม่มั่นคง

ปัจจุบันนโยบายคุ้มกันสินค้าเขายังคงอยู่ แม้จะมีการผ่อนคลายการควบคุมสินค้าเข้าก็ตาม แต่เป็นไปอย่างเชื่องช้า เพราะภายหลังจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี 1974-1975 ประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลายรวมทั้งญี่ปุ่นได้ประสบกับปัญหาหนักทางเศรษฐกิจคือ ภาวะเงินเฟ้อและปัญหาการว่างงาน อันเป็นความรับผิดชอบอย่างสูงของรัฐบาลแต่ละประเทศ ที่จะคุ้มกันการจ้างงานให้แก่ประชาชนของตน ควบคู่กับญี่ปุ่นจึงทำการคุ้มกันและต่อต้านการแทรกแซงจากภายนอกทางเศรษฐกิจโดยใช้นโยบายคุ้มกันสินค้าเข้าจากภายนอก เพื่อให้ประชาชนของตนมีภาวะการทำงาน

นโยบายคุ้มกันมีทั้งระบบกำแพงพิกัดอัตราภาษีศุลกากร (tariff barrier) และระบบมิใช่พิกัดอัตราภาษีศุลกากร (non-tariff barriers)

ระบบกำแพงพิกัดอัตราภาษีศุลกากร คือ การตั้งอัตราภาษีอากรเพื่อเรียกเก็บสำหรับสินค้าที่จะนำเข้าประเทศ

ระบบมิใช่พิกัดอัตราภาษีศุลกากร (NTBs) ได้แก่ การกำหนดโควตา (quota) ในการนำสินค้าเข้า¹

ปัญหา 4 ข้อใหญ่ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นอุปสรรคต่อการค้าสินค้าโภคภัณฑ์ระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนกับญี่ปุ่น

¹Atsushi Murakami, "Exports from Developing Asian Countries to Japan: Problem and Solutions," The Economic Cooperation Centre for the Asian and Pacific Region (ECOCEN) 8 (June 1975): 55.

ปัญหาเรื่องดุลการค้า

การค้าระหว่างประเทศระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่นเป็นลักษณะการค้าอันไม่เสมอภาค คือกลุ่มประเทศอาเซียนขายสินค้าโภคภัณฑ์และวัตถุดิบแก่ญี่ปุ่น และซื้อสินค้าอุตสาหกรรมตลอดจนสินค้าประเภททุนเข้าประเทศ จากลักษณะการค้าดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่ปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงิน

ก่อนจะเข้าสู่ปัญหา ขออธิบายความแตกต่างระหว่างคำว่า "ดุลการค้า" กับ "ดุลการชำระเงิน" เสียก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจในการศึกษา

ดุลการค้า (balance of trade) คือความแตกต่างระหว่างมูลค่าของสินค้าออกและสินค้าเข้า ซึ่งอาจมีค่าบวกหรือลบก็ได้ ถ้ามีค่าบวกก็แสดงว่ามูลค่าสินค้าออกมากกว่ามูลค่าสินค้าเข้า เรียกว่า ดุลการค้าเกินดุล ถ้ามีค่าลบก็แสดงว่ามูลค่าสินค้าเข้ามากกว่ามูลค่าสินค้าออก และเรียกว่า ดุลการค้าขาดดุล¹

ดุลการชำระเงิน (balance of payments) คือบัญชีบันทึกการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ (economic transaction) ระหว่างผู้พำนักอาศัย (residents) ของประเทศหนึ่งกับผู้พำนักอาศัยในต่างประเทศในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยปกตินิยมรายงานเป็นปี การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจนั้นหมายถึง การเปลี่ยนเจ้าของในเศรษฐกิจ หรือการให้บริการทางเศรษฐกิจ ส่วนผู้พำนักอาศัยหมายถึง เอกชน บริษัท และรัฐบาล เมื่อพูดถึงดุลการชำระเงินจึงหมายถึงการบันทึกการแลกเปลี่ยนทั้งของเอกชน บริษัท และรัฐบาลรวมด้วยกันเข้าทั้งหมด โดยปกติแล้วการแลกเปลี่ยนนี้จะมี การชำระเงิน เกี่ยวข้องอยู่ด้วย การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจไม่เพียงแต่ซื้อขายระหว่างประเทศเท่านั้น ยังรวมถึงเงินทุนจากประเทศหนึ่งเข้าไปลงทุนในอีกประเทศหนึ่งด้วย นอกจากนี้การให้

---

¹ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 4.

เปล่านั้นถือเป็นการ แลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่จะต้องบันทึกไว้ในดุลการชำระเงิน¹

ในการศึกษาปัญหาการค้าระหว่างประเทศจะเน้นเฉพาะปัญหาดุลการค้าเท่านั้น ไม่กล่าวถึงดุลการชำระเงินอันเกี่ยวข้องไปถึงการลงทุนและการให้เปล่า

จากสภาพลักษณะการค้าดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ชัดว่า กลุ่มประเทศอาเซียน ประสบปัญหาการ เสียเปรียบดุลการค้าต่อญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่ จึงจะขอยกตารางต่อไปนี้แสดง ดุลการค้าระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่น

---

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-2.

ตารางที่ 4.1 แสดงดุลการค้าระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนกับญี่ปุ่น ในระยะปี 1970-1979

(หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)

ประเทศ		1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
อินโดนีเซีย	ส่งสินค้าออก	636	854	1,197	2,213	4,571	3,430	4,090	4,996	5,246	8,793
	ส่งสินค้าเข้า	315	452	615	902	1,450	1,849	1,638	1,797	2,094	2,123
	ดุลการค้า	321	402	582	1,311	3,121	1,581	2,452	3,199	3,152	6,670
มาเลเซีย	ส่งสินค้าออก	418	372	395	776	978	691	1,362	1,560	1,899	3,257
	ส่งสินค้าเข้า	166	204	263	447	707	566	703	863	1,157	1,506
	ดุลการค้า	252	168	132	329	271	125	659	697	742	1,751
ฟิลิปปินส์	ส่งสินค้าออก	533	513	470	820	1,104	1,121	793	897	1,057	1,582
	ส่งสินค้าเข้า	453	464	457	620	911	1,026	1,113	1,099	1,545	1,622
	ดุลการค้า	80	49	13	200	193	95	-320	-202	-488	-40
สิงคโปร์	ส่งสินค้าออก	86	113	120	223	618	398	646	687	869	1,473
	ส่งสินค้าเข้า	423	507	701	929	1,387	1,523	1,531	1,719	2,324	2,679
	ดุลการค้า	-337	-394	-581	-706	-769	-1,125	-885	-1,032	-1,455	-1,206
ไทย	ส่งสินค้า	189	229	252	393	685	723	848	748	842	1,169
	ส่งสินค้าเข้า	449	445	522	719	951	958	1,070	1,359	1,527	1,713
	ดุลการค้า	-260	-216	-270	-326	-266	-235	-222	-611	-685	-544

ที่มา : White Paper on International Trade ฉบับที่ 1972 - 1980

การที่อาเซียนเสียเปรียบดุลการค้าเป็นส่วนใหญ่เช่นนี้ วิเคราะห์สาเหตุได้จากตารางจำแนกลักษณะสินค้าเข้าและสินค้าออกของอาเซียนได้ดังนี้
 ตารางที่ 4.2 แสดงรายการสินค้าขาเข้าของอาเซียนจากญี่ปุ่น ในระหว่างปี 1970-1979

(หน่วย : ล้านดอลลาร์)

สินค้า	ปี	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
อาหาร		51	59	51	115	108	68	62	63	98	122
วัตถุดิบและเชื้อเพลิง		22	31	26	33	77	41	30	39	91	95
<u>ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเบา</u>		405	448	459	626	770	747	744	805	912	1,093
สิ่งทอ		260	292	302	412	463	394	363	376	428	523
ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่โลหะ (เช่น ซีเมนต์ กระจก กระเบื้อง)		32	34	33	42	79	99	101	107	131	149
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเบาอื่น ๆ (เช่น กระดาษ ไม้ฉีก ยางรถยนต์)		109	119	118	166	223	248	276	319	348	419
<u>ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหนัก</u>		1,309	1,514	1,988	2,811	4,385	4,961	5,110	5,812	7,458	8,228
เคมีภัณฑ์		171	209	271	388	637	668	654	941	811	1,061
โลหะและผลิตภัณฑ์โลหะ		400	433	526	796	1,340	1,210	1,236	1,361	1,664	2,095
เครื่องจักรและอุปกรณ์		732	868	1,186	1,620	2,403	2,928	3,218	3,709	4,976	5,066
เครื่องจักรกลทั่วไป		313	350	438	618	1,325	992	1,036	1,164	1,619	1,746
เครื่องจักรไฟฟ้า		186	203	261	350	495	542	704	893	1,214	1,469
ยานพาหนะ		201	281	446	598	889	1,320	1,382	1,532	1,981	1,668
เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์		22	23	37	27	48	65	54	83	154	167
รวมทั้งหมด		1,787	2,052	2,524	3,585	5,340	5,817	5,946	6,719	8,559	9,538

ที่มา : White Paper on International Trade

ฉบับปี 1972-1980.

ตารางที่ 4.3 แสดงรายการสินค้าขาออกของอาเซียนไปยังญี่ปุ่น ในระหว่างปี 1970-1979

(หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)

ปี	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
สินค้า										
อาหาร	139	222	272	382	731	1,244	1,050	976	999	1,380
อาหารทะเล	22	40	78	145	148	176	319	342	402	551
ธัญพืช (ข้าวโพค)	35	59	48	39	135	12	8	13	44	63
น้ำตาล	2	5	6	6	176	682	302	217	110	236
กากน้ำตาล	24	30	21	31	61	42	242	153	-	-
ถั่วเขียว	5	5	6	9	10	10	29	28	21	19
อาหารสัตว์	-	-	-	7	8	5	5	5	1	1
ใบยาสูบ	3	4	5	-	6	7	13	13	15	14
กาแฟ โกโก้ ชา	-	-	-	2	5	3	5	7	5	7
ผลไม้ (กล้วยส้มประด)	8	23	40	53	92	164	188	202	196	201
วัตถุดิบ	1,131	1,122	1,069	1,853	2,707	1,547	2,369	2,522	2,917	5,107
วัตถุดิบสิ่งทอ (ฝอ)	15	13	9	-	6	3	5	5	19	27
วัตถุดิบพวกโลหะ										
เหล็ก	69	36	31	27	-	20	13	69	258	338
ทองแดง	178	176	171	307	118	312	328	328	405	619
บอกไซต์	15	17	17	21	26	9	8	9	24	24
โครเมียม	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-
นิกเกิล	12	18	15	15	21	28	29	32	44	77
ฟลูออไรด์	10	14	-	11	-	9	-	-	6	9
วัตถุดิบอื่น ๆ										
ยางธรรมชาติ	109	91	77	175	202	152	199	219	317	432
ไม้	628	667	645	1,594	545	833	1,527	1,526	1,686	3,370
น้ำมันจากพืชและสัตว์	13	16	14	40	70	76	86	620	116	151
เนอมะพร้าวแห้ง	15	13	8	21	-	-	-	-	19	3

ตารางที่ 4.3 แสดงรายการสินค้าขาออกของอาเซียนไปยังญี่ปุ่น ในระหว่างปี 1970-1979 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)

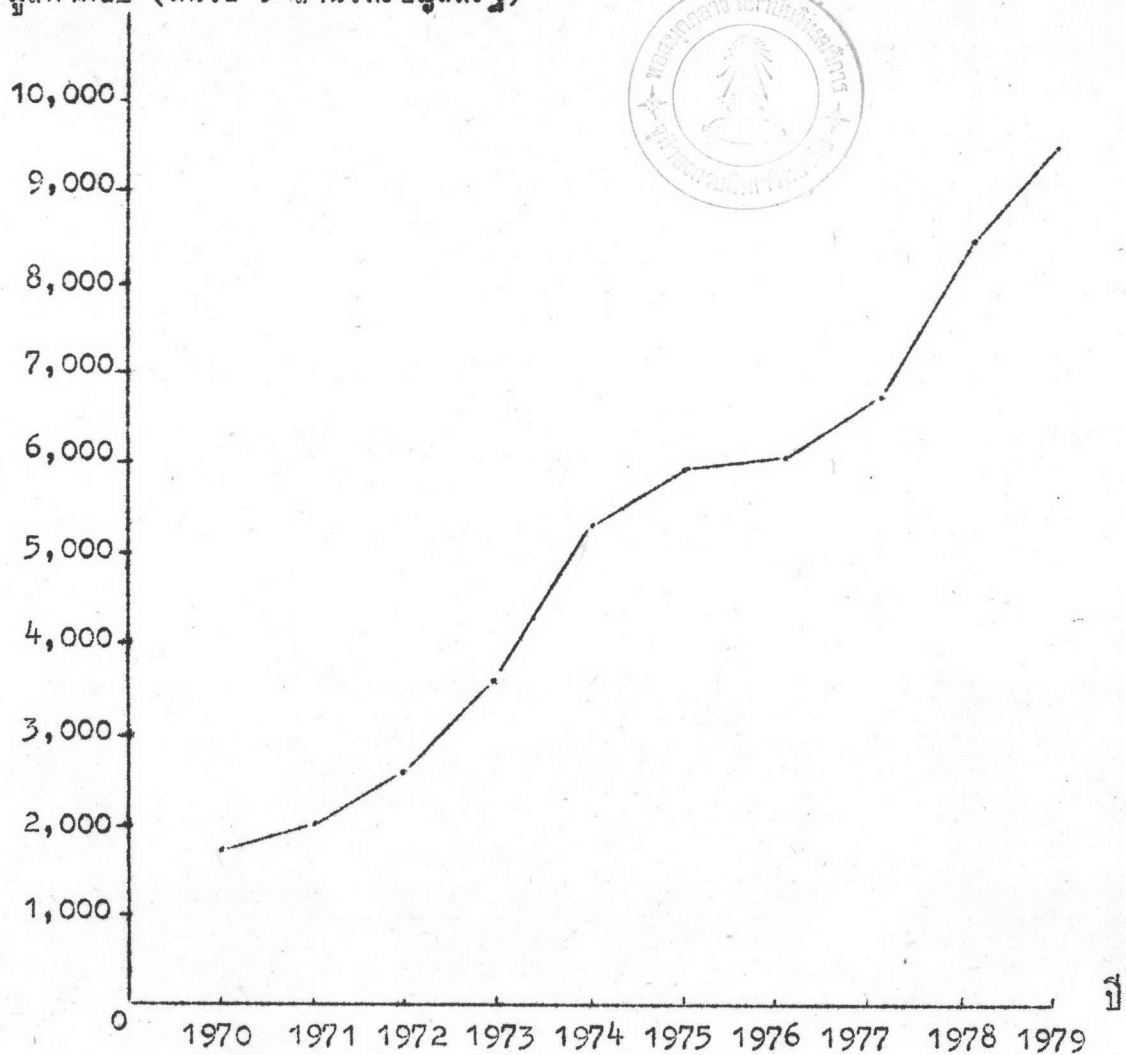
ปี สินค้า	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
<u>เชื้อเพลิง</u>	445	573	873	1,507	3,996	3,150	3,664	4,663	5,067	8,529
น้ำมันดิบ	321	404	653	1,125	3,020	2,632	2,913	3,721	3,594	5,778
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	118	182	219	380	973	295	458	512	635	1,151
ถ่านฟอสฟอรัส	49	75	129	227	451	219	284	359	281	480
แก๊ส	-	-	-	-	-	-	-	-	540	1,090
<u>ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม</u>	147	165	215	376	486	434	611	674	866	1,141
รวมทั้งหมด	1,862	2,082	2,429	4,118	7,920	6,375	7,694	8,835	9,849	16,157

ที่มา : White Paper on International Trade ฉบับปี 1972-1980.

จากตารางที่ 4.2 แสดงรายการสินค้าขาเข้าของอาเซียนจากญี่ปุ่น จะเห็นว่าแนวโน้มที่อาเซียนสั่งเข้าเพิ่มสูงขึ้นทุกปีอย่างรวดเร็ว นับแต่ปี 1973 เป็นต้นมา มีช่วงปี 1975-1976 ที่มีการสั่งเข้าเพิ่มขึ้นช้าเพราะเกิดภาวะเงินเฟ้อไปทั่วโลก ทำให้การลงทุนหยุดชงักงัน และหลังจากนั้นตั้งแต่ปี 1977 การสั่งเข้าก็สูงขึ้น ซึ่งแนวโน้มนี้สามารถแสดงให้เห็นเด่นชัดได้จากแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4.4 แสดงแนวโน้มการสั่งเข้าของอาเซียนจากญี่ปุ่นในช่วงปี 1970-1979

มูลค่าต่อปี (หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)

จากตารางรายการสินค้าจะเห็นว่าสินค้าขาเข้าโดยเฉพาะหมวดสินค้าอุตสาหกรรมหนักมีแนวโน้มสูงขึ้นรวดเร็ว วิเคราะห์ได้ว่าเป็นมูลเหตุแห่งปัญหาดุลการค้า อาเซียนกำลังนำเข้าอุตสาหกรรมหนักประเภทสินค้าทุนเข้าประเทศมากตั้งแต่ปี 1973 ด้วยเหตุที่ว่าอาเซียนกำลังอยู่ในระยะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลอาเซียนแต่ละประเทศต่างส่งเสริมนโยบายการลงทุนในประเทศของตนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาทรัพยากรที่ตนมีอยู่ใช้ให้เป็นประโยชน์ การลงทุนอุตสาหกรรมที่รัฐบาลของกลุ่มประเทศอาเซียนส่งเสริมก็คือ การลงทุนแบบทดแทนสินค้าเข้า (Import Substitution) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทดแทนการนำเข้าสินค้าเข้าเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าที่เผชิญอยู่ โดยสนับสนุนการลงทุนแก่นักธุรกิจอุตสาหกรรมภายในประเทศ และเปิดประเทศรับการลงทุนจากต่างประเทศทั้งการลงทุนโดยตรงและการลงทุนรวม การพัฒนาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมในระยะเริ่มต้นเช่นนี้ไม่ว่าการลงทุนภายในหรือจากภายนอกล้วนแต่จำเป็นต้องพึ่งพาสินค้าเข้าโดยเฉพาะสินค้าประเภททุน ได้แก่ เครื่องจักรกล อุปกรณ์การผลิต เพราะอาเซียนในฐานะเศรษฐกิจกำลังพัฒนาเช่นนี้ไม่สามารถผลิตสินค้าทุนได้ และการลงทุนจากภายนอกส่วนใหญ่มีเงื่อนไขผูกมัดให้ส่งสินค้าทุนและวัตถุดิบในการผลิตจากประเทศผู้เข้ามาลงทุนอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้อาเซียนจึงตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบดุลการค้า ในกรณีนี้ยกเว้นประเทศที่ใดเปรียบดุลการค้า เพราะมีทรัพยากรอันมีคุณค่าเป็นแหล่งแสวงหาเงินตราต่างประเทศ

การพัฒนาเศรษฐกิจด้านเกษตรกรรมก็เช่นเดียวกัน ต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก พัฒนาปรับปรุงที่ดินที่ใช้เพาะปลูกเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตให้สูงขึ้น ดังเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่ารายได้ส่วนใหญ่ของประเทศอาเซียนมาจากการส่งออกสินค้าโภคภัณฑ์ซึ่งการผลิตขยายตัวได้ช้าเพราะมีข้อจำกัดทางธรรมชาติ ผลผลิตในแต่ละปีจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ดังตัวอย่าง การผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ของไทยคือ ข้าวโพค เมื่อประสบภาวะความแห้งแล้ง จำนวนผลิตผลก็ลดน้อยลง ดังผลผลิตข้าวโพคของปี 1977 ประสบความแห้งแล้งผลิตได้เพียง 458,000 ตัน ลดลงจากจำนวนการผลิต 990,000 ตันของปี 1976 ทำให้รายได้จากการขายข้าวโพคลดลงจากปี 1976 จำนวน 2,226 ล้านบาทเป็น 746 ล้านบาท

บาทในปี 1977¹ เหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ประสบอยู่ เมื่อการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไม่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ปรารถนา การพัฒนาเศรษฐกิจ การเกษตร คานขลดประทวน และการขยาย จึงเป็นเรื่องโดยตรงของการพัฒนาเกษตรกรรม ซึ่งล้วนแต่ต้องลงทุนและดึงซื้อพวกอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ก่อสร้างขดประทวนจากต่างประเทศ ตลอดจนปุ๋ยก็ดึงซื้อจากต่างประเทศ จึงก่อให้เกิดสภาวะการขาดดุล

การพัฒนาคานกิจกรรมรากฐานการพัฒนา (infrastructure) ก็เป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามไป เพราะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งคานอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม คำว่ากิจกรรมรากฐานการพัฒนานี้ปกคิรวมถึงบริการสาธารณูปโภคต่าง ๆ ควย เช่น ถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ โรงไฟฟ้า เขื่อนขดประทวน และระบบการสื่อสารของประเทศ เป็นต้น² การลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจกิจกรรมรากฐานการพัฒนาด่วนแต่ต้องพึ่งพาการดึงสินค้าเข้าเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือก่อสร้าง เครื่องจักรกล เครื่องอุปกรณ์ คิคตั้ง และผลคิคตามมาของการพัฒนากิจกรรมรากฐานการพัฒนาดังอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมต้องพึ่งการดึงสินค้าเข้า ตลอดจนสภาพความอยู่คิกนคิของประชาชนอันเป็นผลจากการพัฒนากิจกรรมรากฐานการพัฒนาดึงซื้อสินค้าอุปโภคเครื่องใช้อันทันสมัยจากต่างประเทศ ประจวบกับวิกฤตการณ์น้ำมันและการขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่ม OPEC ในครึ่งหลังของทศวรรษ 1970 และวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในระยะปี 1974-1975 อันก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อทั่วโลก ใคส่งผลกระทบให้ราคาสินค้าอุตสาหกรรมสูงชันอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นสินค้าเข้าอุตสาหกรรมของอาเซียนที่ดึงจากญี่ปุ่นจึงมีราคาสูงชันตาม ตรงกันข้ามกับสินค้าออกโภคภัณฑ์และวัตถุดิบของอาเซียนที่ยังคงมีราคาต่ำอยู่ แม้จะเพิ่มขึ้นก้น้อยมาก จึงก่อให้เกิดปัญหาดุลการค้า กลาวโดยสรุปการลงทุนในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศของ

¹กระทรวงการคลัง, กรมศุดการ, "เอกสารสถิติกรมศุดการ," หน้า 3.

²ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "อัตราแลกเปลี่ยนของไทย," จุลสารชุดเบ็องหลังเหตุการณ์ปัจจุบัน (14 สิงหาคม 2512): 8.

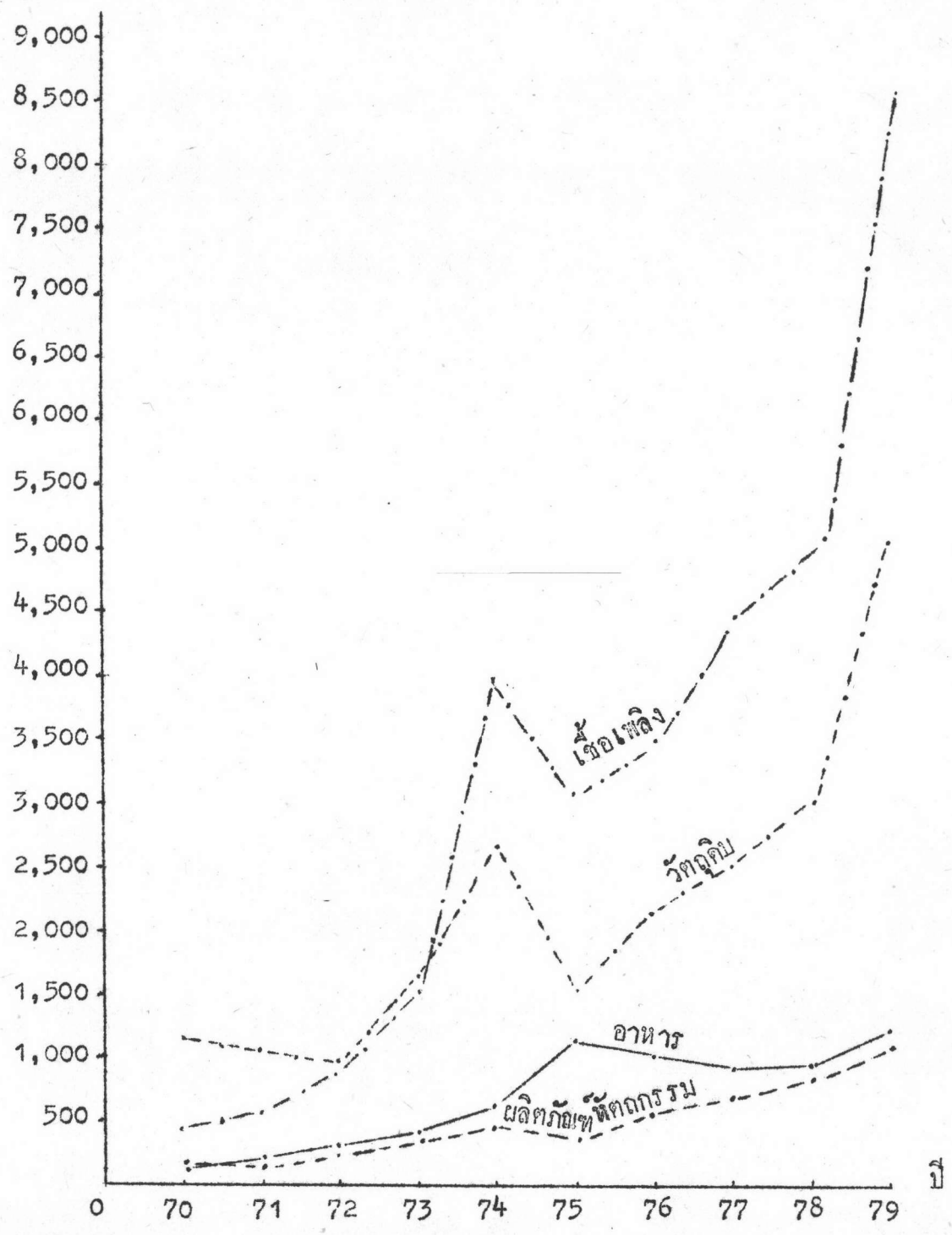
อาเซียนเกิดสภาวะการเสียเปรียบดุลการค้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าปัญหาการขาดดุลการค้า นั้นแฝงอยู่ในขบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ

ส่วนสินค้าขาออกของอาเซียนที่ส่งไปยังญี่ปุ่น ในตารางที่ 4.3 ที่สำคัญแบ่งเป็น 4 หมวดคือ อาหาร วัตถุดิบ เชื้อเพลิง และผลิตภัณฑ์ที่ตัดกรรม การส่งออกในช่วงปี 1970-1979 สามารถเห็นแนวโน้มการส่งออกได้เด่นชัดจากแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4.5 แสดงแนวโน้มการส่งออกของอาเซียนไปยังญี่ปุ่น ในช่วงปี

1970-1979

มูลค่าต่อปี (หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)

จากแผนภาพแสดงแนวโน้มสินค้าออกต่าง ๆ ของอาเซียน พิจารณาได้ว่า สินค้าออกอาหาร มีมูลค่าการส่งออกในช่วงระยะปี 1970-1973 เพียง 139 ถึง 382 ล้านดอลลาร์ และปี 1974-1976 โค้งงอสูงขึ้นเป็น 731, 1,244 และ 1,050 ล้านดอลลาร์ตามลำดับ ในปี 1977-1978 มูลค่าการส่งออกตกลงอีกครั้งเพียงเล็กน้อย เหลือเพียง 976 และ 999 ล้านดอลลาร์ ต่อมาปี 1979 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,380 ล้านดอลลาร์

สินค้าออกวัตถุดิบ การส่งออกมีแนวโน้มสูงขึ้น จากปี 1970-1972 มีมูลค่า 1,131, 1,122 และ 1,069 ล้านดอลลาร์ สูงกว่าสินค้าหมวดอาหาร ต่อมาในช่วงปี 1973-1974 การส่งออกสูงขึ้นเป็น 1,853 และ 2,707 ล้านดอลลาร์ และกลับต่ำลงไป ในปี 1975 เพราะเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจภาวะเงินเฟ้อ มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมในประเทศพัฒนาให้ซบงันไปชั่วขณะ การส่งออกสินค้าวัตถุดิบจึงได้รับผลกระทบจากการนี้ การส่งออกสินค้าวัตถุดิบของอาเซียนไปยังญี่ปุ่นจึงเป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจโลกเหลือเพียง 1,547 ล้านดอลลาร์ ภายหลังจากปี 1976 เป็นต้นมามีมูลค่าการส่งออกก็สูงขึ้น ปี 1979 สูงถึง 5,107 ล้านดอลลาร์ สินค้าวัตถุดิบที่มีมูลค่ามากได้แก่ วัตถุดิบพวกโลหะ ไม้อะและยางธรรมชาติ ซึ่งหลังการขึ้นราคาน้ำมันปี 1973 เป็นต้นมามีมูลค่าส่งออกเพิ่มสูงขึ้น

สินค้าออกเชื้อเพลิง การส่งออกไปญี่ปุ่นในระยะปี 1970-1972 ยังมีมูลค่าเพียง 445-873 ล้านดอลลาร์ แต่ภายหลังจากวิกฤตการณ์น้ำมันในปี 1973 และ 1974 แล้ว การส่งออกได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 1,507-3,996 ล้านดอลลาร์ และมูลค่าการส่งออกมาตกลง ในปี 1975 ที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเหลือ 3,150 ล้านดอลลาร์ ต่อจากนั้นมาในปี 1976-1979 การส่งออกน้ำมันดิบ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ไปยังญี่ปุ่น ได้มีมูลค่าสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 3,664 ล้านดอลลาร์เป็น 8,529 ล้านดอลลาร์ เป็นสินค้าออกที่มีมูลค่ามากที่สุด

สินค้าออกผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นสินค้าออกของอาเซียนที่มีมูลค่าต่ำมาก ตั้งแต่ปี 1970-1975 เพียง 147-434 ล้านดอลลาร์ และในปี 1976 การส่งออกเริ่มมีมูลค่าสูงขึ้นถึง 1,141 ล้านดอลลาร์ในปี 1979

จากยอดรวมมูลค่าสินค้าเข้าและสินค้าออกของอาเซียนทั้งหมดในตารางที่ 4.2 และ 4.3 จะเห็นว่า สินค้าออกมีมูลค่ามากกว่าสินค้าเข้า อาเซียนจึงได้เปรียบดุลการค้า ต่อเนื่องมาตลอด ยกเว้นปี 1972 ที่ขาดดุลเพียงเล็กน้อย ที่เป็นเช่นนี้เพราะมีมูลค่าส่งออก น้ำมันของอินโดนีเซียและมาเลเซีย ช่วยให้การคาของอาเซียนเกินดุล แต่หากพิจารณา เป็นรายประเทศแล้วสามารถวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาดุลการค้าได้ว่าทำไมอาเซียนบาง ประเทศเสียเปรียบดุลการค้า และบางประเทศได้เปรียบดุลการค้าในการค้ากับญี่ปุ่น ซึ่งจะ พิจารณาเป็นรายประเทศไปดังนี้

อินโดนีเซีย มีสินค้าออกอาหารมีมูลค่ามากเป็นอันดับ 3 ในกลุ่มอาเซียนที่ส่งไป ยังญี่ปุ่น ไคแก อาหารทะเล โดยเฉพาะกุ้ง ปลาหมึก และกาแฟ โกโก้ ชา มูลค่าส่งออก ในปี 1970-1975 เป็นเงิน 19-122 ล้านเหรียญ ในปี 1976-1979 เพิ่มขึ้นจาก 208 ล้านเหรียญเป็น 364 ล้านเหรียญ สินค้าออกวัตถุดิบของอินโดนีเซียมีมูลค่ามาก ไคแก เหล็ก ทองแดง นิกเกิล บอริกไซต์ ไม้ ยางธรรมชาติ น้ำมันจากพืชและสัตว์ มูลค่าส่งออก ในปี 1970-1972 เป็นเงิน 241-323 ล้านเหรียญ ปี 1973-1974 สูงขึ้นถึง 734 และ 919 ล้านเหรียญ แต่ปี 1975 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจมูลค่าส่งออกกลับลดลงเหลือ 528 ล้านเหรียญ ต่อมาปี 1976-1979 สูงขึ้นเป็น 836-1,795 ล้านเหรียญ อินโดนีเซีย มีสินค้าออกเชื้อเพลิงที่มีมูลค่ามหาศาลส่งไปยังญี่ปุ่น ทั้งน้ำมันดิบ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม แกลส และเซฟวีออย มูลค่าส่งออกปี 1970-1972 เป็นเงิน 366-782 ล้านเหรียญ ปี 1973 ที่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันและการขึ้นราคาน้ำมัน อินโดนีเซียส่งออกไปญี่ปุ่นมูลค่าเพิ่มเป็น 1,342 ล้านเหรียญ และ 3,400 ล้านเหรียญในปี 1974 ในปี 1975-1976 ที่เกิด วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจลดลงเหลือ 2,725 และ 2,972 ล้านเหรียญ แต่ปี 1977 เป็นต้นมาถึง 1979 มูลค่าส่งออกได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 3,777 ล้านเหรียญเป็น 6,468 ล้านเหรียญ ส่วนสินค้าออกผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของอินโดนีเซียมีมูลค่าไม่มาก จาก ปี 1970-1979 มีเพียง 8-159 ล้านเหรียญ เมื่อรวมมูลค่าสินค้าออกของอินโดนีเซียทั้งหมดแล้วจึงได้เปรียบดุลการค้าต่อญี่ปุ่น เพราะมีทรัพยากรน้ำมันที่มีมูลค่ามหาศาล มีแร่ธาตุ ที่มีมูลค่า และมีไม้ที่มีมูลค่ามาก สินค้าออกเหล่านี้นับวันยังมีมูลค่าสูงขึ้น ดังตารางที่ 4.1

แสดงถึงอินโดนีเซียได้เกินจุดมาตลอดตั้งแต่ 1970-1979

มาเลเซีย ส่งออกสินค้าอาหารมีมูลค่าน้อยตั้งแต่ 1970-1979 เป็นเงิน 10-102 ล้านเหรียญ ส่วนสินค้าอวกวักดูคิบ มาเลเซียมีสินค้าออกที่มีมูลค่ามากได้แก่ เหล็ก ทองแดง บอกลไซต์ ยางธรรมชาติ ไม้ น้ำมันจากพืชและสัตว์ ในปี 1970 เป็นมูลค่า 301 ล้านเหรียญ ปี 1971-1973 มูลค่าส่งออกลดลงเหลือ 254-270 ล้านเหรียญ และกลับเพิ่มขึ้นในปี 1974 เป็น 671 ล้านเหรียญ ปี 1975 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ มูลค่าลดลงเหลือ 396 ล้านเหรียญ ต่อมาปี 1976-1979 ได้เพิ่มสูงขึ้นจากมูลค่าส่งออก 843 ล้านเป็น 1,870 ล้านเหรียญ มาเลเซียมีสินค้าส่งออกเชื้อเพลิง คือ น้ำมันดิบ ในปี 1970-1973 ส่งออกน้อยมีมูลค่าเพียง 3-17 ล้านเหรียญ ภายหลังวิกฤตการณ์น้ำมัน ส่งออกไปญี่ปุ่นเพิ่มสูงขึ้นเป็น 74 ล้านเหรียญในปี 1974 และจากปี 1975-1979 มูลค่าส่งออกเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 130 ล้านเหรียญเป็น 896 ล้านเหรียญ สินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของมาเลเซียมีมูลค่าส่งออกมากพอสมควร จากปี 1970-1979 มีมูลค่า 103 ล้านเหรียญถึง 381 ล้านเหรียญ เมื่อรวมมูลค่าส่งออกทั้งหมดของมาเลเซียแล้วจึงได้เปรียบดุลการค้าต่อญี่ปุ่นมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 1970-1979 เพราะสินค้าออกเป็นทรัพยากรอันมีมูลค่ามหาศาลทั้งแร่ธาตุ ไม้ และน้ำมันดิบ เป็นที่ต้องการของญี่ปุ่นมาก เช่นกันพิจารณาได้จากตารางที่ 4.1

ฟิลิปปินส์ ส่งออกสินค้าอาหารไปยังญี่ปุ่นมีมูลค่ามากเป็นอันดับสองรองจากไทย ได้แก่ น้ำตาล กากน้ำตาล ผลไม้ อาหารทะเล อาหารสัตว์ และใบยาสูบ ดังปี 1970-1973 มีมูลค่าส่งออก 34 ล้านเหรียญ-103 ล้านเหรียญ ต่อมาปี 1974 ชัยบัสูงขึ้นเป็นมูลค่า 234 ล้านเหรียญ และปี 1975 สูงมากถึง 630 ล้านเหรียญ และกลับลดลงอีกในปี 1976-1978 เหลือ 244-282 ล้านเหรียญในปี 1979 เพิ่มขึ้นเป็นมูลค่า 385 ล้านเหรียญ สินค้าอวกวักดูคิบ ฟิลิปปินส์มีสินค้าที่มีมูลค่าเช่น เหล็ก ทองแดง โครเมียม ไม้ นอกจากนี้มีน้ำมันจากพืชและสัตว์ เนื้อมะพร้าวแห้ง มูลค่าส่งออกปี 1970-1971 เป็นเงิน 483 ล้านเหรียญและ 436 ล้านเหรียญ ตกลงในปี 1972 เหลือ 379 ล้านเหรียญ ปี 1973-1974 ชัยบัสูงเป็น 676-829 ล้านเหรียญ ปี 1975-1978 มูลค่ากลับลดลงอีก

เหลือ 462-692 ล้านเหรียญ และปี 1979 ได้เพิ่มเป็น 1,009 ล้านเหรียญ ฟิลิปปินส์มีน้ำมันดิบส่งออกในปี 1970 และ 1971 เป็นมูลค่า 6 ล้านและ 7 ล้านเหรียญ และไม่ปรากฏการส่งออกจนกระทั่งปี 1978 และ 1979 มีน้ำมันดิบส่งออกอีกครั้งเป็นมูลค่า 2 ล้านและ 14 ล้านเหรียญ สินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมตั้งแต่ปี 1970-1979 มีมูลค่าส่งออก 15 ล้าน-143 ล้านเหรียญ จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่าในระยะแรกปี 1970-1975 ฟิลิปปินส์ได้เปรียบดุลการค้าคือเป็น มูลค่าส่งออกมากกว่าสั่งเข้า แต่ตั้งแต่ปี 1976 เป็นต้นมาถึง 1979 กลับขาดดุลการค้าคือเป็น เพราะสินค้าออกไม่ได้เพิ่มปริมาณการส่งออกสูงขึ้น แต่การสั่งเข้ากลับสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และเป็นที่ยอมรับกันดีแล้วมูลค่าสินค้าอุตสาหกรรมก็ปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่สินค้าวัตถุดิบและโภคภัณฑ์มีราคาคงที่หรือจะเพิ่มสูงขึ้นก็เพียงเล็กน้อย

สิงคโปร์ มีสินค้าอาหารและสินค้าวัตถุดิบส่งออกน้อยมาก ตั้งแต่ปี 1970-1979 มีสินค้าอาหารส่งออกเป็นมูลค่าเพียง 1 ล้าน-34 ล้านเหรียญ และวัตถุดิบมีมูลค่าเพียง 9 ล้าน-30 ล้านเหรียญ แต่สิงคโปร์ส่งออกสินค้าเชื้อเพลิงคือ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมไปญี่ปุ่นมีมูลค่ามาก ปี 1970-1972 เป็นเงิน 70 ล้าน-86 ล้านเหรียญ ปี 1973-1974 เพิ่มขึ้นเป็น 148 ล้าน-522 ล้านเหรียญ ปี 1975 ลดลงเหลือ 295 ล้านเหรียญ และปี 1976-1979 มูลค่าส่งออกโตสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 458 ล้านเหรียญเป็น 1,151 ล้านเหรียญ ส่วนสินค้าหัตถกรรมของสิงคโปร์ มีมูลค่าจากปี 1970-1974 มีเพียง 5 ล้าน-68 ล้านเหรียญ ปี 1975-1979 มูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 114 ล้าน-194 ล้านเหรียญ แต่เมื่อรวมมูลค่าสินค้าส่งออกทั้งหมดไปญี่ปุ่นของสิงคโปร์จะต่ำกว่าการสั่งเข้าสินค้าอุตสาหกรรม จึงทำให้สิงคโปร์ตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบดุลการค้าคือเป็นมาตลอดตั้งแต่ปี 1970-1979 เช่นปี 1970 ส่งออกมูลค่า 86 ล้านเหรียญ สั่งเข้ามูลค่า 423 ล้านเหรียญ ขาดดุล 337 ล้านเหรียญ ปี 1975 ส่งออก 398 ล้านเหรียญ สั่งเข้า 1,523 ล้านเหรียญ ขาดดุล 1,125 ล้านเหรียญ และปี 1979 ส่งออก 1,473 ล้านเหรียญ สั่งเข้า 2,679 ล้านเหรียญ ขาดดุล 1,206 ล้านเหรียญ

ไทย ส่งออกสินค้าอาหาร เป็นสินค้าสำคัญของประเทศไทยไปญี่ปุ่น ส่งออกมากเป็นอันดับหนึ่งในอาเซียน ไคแก่ ข้าวโพค ถั่วเขียว น้ำตาล กากน้ำตาล อาหารทะเล ผลไม้ และไมยาสูป ซึ่งปริมาณการส่งออกไม่คงที่เพราะผลผลิตผลทางการเกษตรของไทย ส่วนใหญ่ยังคงขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ มูลค่าส่งออกสินค้าอาหารต่ำมาก ในช่วงปี 1970-1973 เพียง 75 ล้าน-134 ล้านเหรียญ ปี 1974-1976 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 351 ล้าน-526 ล้านเหรียญ และปี 1977-1978 กลับลดลงเหลือ 365 ล้านเหรียญและ 353 ล้านเหรียญ และปี 1979 ชัยบสูงขึ้นเป็น 495 ล้านเหรียญ สินค้าวัตถุดิบ ไทยมีวัตถุดิบส่งออกที่มีมูลค่าน้อย เป็นพวกวัตถุดิบสิ่งทอ ยางธรรมชาติ และน้ำมันจากพืชและสัตว์ แรมี่เพียง ฟลุอไรด์ มูลค่าส่งออกวัตถุดิบในปี 1970-1972 มีมูลค่าเพียง 97 ล้าน-98 ล้านเหรียญ ทอมปี 1973-1978 มูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 158 ล้าน-290 ล้านเหรียญ และปี 1979 ชัยบสูงเป็น 403 ล้านเหรียญ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ส่งออกยังมีมูลค่าน้อย ในปี 1970-1972 เพียง 16 ล้าน-40 ล้านเหรียญ ปี 1973-1978 เพิ่มขึ้นเป็น 100 ล้าน-194 ล้านเหรียญ และปี 1979 เพิ่มขึ้นเป็น 264 ล้านเหรียญ สินค้าออกของไทยพวกอาหารและวัตถุดิบ มีมูลค่าต่ำกว่าสินค้าวัตถุดิบและน้ำมันของอินโดนีเซียและมาเลเซีย เมื่อเปรียบเทียบกับ 2 ประเทศนี้แล้ว ไทยไม่มีทรัพยากรอันมีมูลค่ามหาศาลเพื่อตอบสนองและเป็นตัวสนับสนุนการไคเปรียบดุลการค้าและอีกประการราคาสินค้าอุตสาหกรรมไคเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วตามราคาน้ำมัน ส่วนสินค้าอาหารและวัตถุดิบมีราคาขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่นั่นการรวมมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดของไทยไปยังญี่ปุ่นจึงต่ำกว่าการสั่งเข้าสินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าสำเร็จรูป จึงเป็นสาเหตุที่ไทยขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นมาตลอดตั้งแต่ปี 1970-1979 ดังตารางที่ 4.1 จะเห็นว่าปี 1970 ไทยส่งออกมูลค่า 189 ล้านเหรียญ สั่งเข้ามูลค่า 449 ล้านเหรียญ ขาดดุล 260 ล้านเหรียญ ปี 1975 ส่งออกมูลค่า 723 ล้านเหรียญ สั่งเข้ามูลค่า 958 ล้านเหรียญขาดดุล 235 ล้านเหรียญ และปี 1979 ส่งออกมูลค่า 1,169 ล้านเหรียญ สั่งเข้ามูลค่า 1,713 ล้านเหรียญ ขาดดุล 544 ล้านเหรียญ

มาตรการแก้ไขปัญหาการค้าระหว่างประเทศระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่น

จากปัญหาการค้าสินค้าโภคภัณฑ์และปัญหาศุลกากรค้าที่กลุ่มประเทศอาเซียนประสบอยู่ ญี่ปุ่นเองก็ได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านั้นว่าเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ ฉะนั้นทั้งสองฝ่าย จึงได้เปรียบเทียบและเสียเปรียบในศุลกากรการค้าระหว่างประเทศจึงได้พยายามหามาตรการแก้ไขปัญหาการค้า ญี่ปุ่นได้เข้าร่วมในมาตรการต่าง ๆ และหาทางปรับปรุงการค้าระหว่างประเทศกับอาเซียน เพื่อเป้าหมายปรับปรุงสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจกับอาเซียนให้ดำเนินต่อไปด้วยดี

มาตรการสำคัญที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการค้าระหว่างประเทศกับอาเซียน ได้แก่

1. ระบบสิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากร (Generalized System of Preference-GSP) เป็นระบบที่ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่สินค้าของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นระบบทางการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญที่สุดสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในขณะนี้ ภายใต้ระบบสิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากรนี้ ประเทศอุตสาหกรรมได้ยกเว้นภาษี

ศุลกากรหรือลดหย่อนภาษีศุลกากร เป็นกรณีพิเศษให้แก่สินค้าของประเทศกำลังพัฒนา¹

ญี่ปุ่นในฐานะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจชาติหนึ่ง ได้เข้าร่วมโครงการการให้สิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากรในปี 1971 ทั้งนี้เพราะได้ตระหนักถึงปัญหาการค้าระหว่างประเทศและเล็งเห็นรวมกันกับชาติมหาอำนาจเศรษฐกิจอื่นในการตั้งระบบสิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากร เพื่อวัตถุประสงค์สำคัญที่สรุปได้ดังนี้

¹สมบุรณ์ เฉลิมศรี, "ระบบสิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากร," วารสารธรรมนัย, 26 (10 กุมภาพันธ์ 2519): 142.

ประวัติความเป็นมา แต่เดิมการค้าระหว่างประเทศส่วนใหญ่จะดำเนินภายใต้ที่เรียกว่า "ผลประโยชน์อย่างชาติที่ได้รับความเคารพยิ่ง" (Most-Favoured-Nation-Treatment-MFN) คือสินค้าไม่ว่าจะเป็นของประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศอุตสาหกรรม เมื่อเข้าสู่อีกประเทศหนึ่งจะต้องเสียภาษีศุลกากรในอัตราเท่ากัน ด้วยเหตุที่สินค้าของประเทศกำลังพัฒนาต้องเสียภาษีศุลกากรเท่ากับสินค้าของประเทศอุตสาหกรรม จึงทำให้สินค้าของประเทศกำลังพัฒนาไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าของประเทศอุตสาหกรรมในตลาดของประเทศที่สามได้ ประเทศกำลังพัฒนาจึงได้พยายามที่จะเรียกร้องสิทธิพิเศษทางการค้า เพื่อชดเชยความด้อยกว่าทางกำลังเศรษฐกิจ

ในการประชุม UNCTAD ครั้งที่ 1 ในปี 1964 ที่ประชุมได้เริ่มเสนอเรื่องสิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากร แต่ยังไม่ปรากฏผล ต่อมาปี 1968 การประชุม UNCTAD ครั้งที่ 2 ที่กรุงนิวเดลี ที่ประชุมได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ในเรื่องสิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากร อย่างไรก็ตามข้อตกลงดังกล่าวก็ไม่มีผลสัมฤทธิ์จนกระทั่งถึงปี 1970 คณะกรรมการพิเศษว่าด้วยสิทธิพิเศษของ UNCTAD จึงได้ประกาศว่า จะได้มีการร่างข้อตกลงอย่างแท้จริงขึ้นและจะมีผลในทางปฏิบัติในปี 1971 ข้อตกลงดังกล่าวได้แก่แผนการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป โดยไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชัง ซึ่งจะเห็นประโยชน์ต่อประเทศกำลังพัฒนาทั้งปวง และโดยไม่มีการเรียกร้องสิ่งตอบแทนใด ๆ ในปัจจุบันมีประเทศที่ให้สิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากรรวม 24 ประเทศ โดยมีโครงการการให้สิทธิพิเศษที่แตกต่างออกกันไปรวม 16 โครงการ.

1.1 ส่งเสริมสินค้าออกของประเทศกำลังพัฒนา โดยที่สินค้าของประเทศกำลังพัฒนาเมื่อส่งไปขายยังประเทศที่สาม จะเสียภาษีศุลกากรในอัตราที่ต่ำกว่าสินค้าของประเทศอุตสาหกรรมที่ส่งไปขายตลาดเดียวกัน จึงทำให้ผู้นำเข้าเลือกซื้อสินค้าของประเทศกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น

1.2 ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ระบบสิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากรมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดคือ ส่งเสริมการพัฒนาทางอุตสาหกรรมของประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้จะเห็นได้จากการลดหย่อนภาษีศุลกากรมักจะลดหย่อนให้แก่ สินค้าที่แปรรูปแล้ว มิได้ตั้งใจที่จะลดหย่อนภาษีให้แก่สินค้าประเภทวัตถุดิบ ทั้งนี้เพื่อให้วัตถุดิบในประเทศกำลังพัฒนาได้รับการแปรรูปเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูป

1.3 ส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ จุดหมายปลายทางของระบบสิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากร คือ ช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาให้พัฒนาระบบเศรษฐกิจที่ขึ้นมีความเป็นอยู่ดีขึ้น การส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจโดยอาศัยการค้าระหว่างประเทศเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะประเทศกำลังพัฒนาจะต้องช่วยตนเองก่อนในการผลิตสินค้าต่าง ๆ เพื่อส่งไปจำหน่ายต่างประเทศดีกว่าความช่วยเหลือระหว่างประเทศในรูปอื่น เช่น การให้เงินช่วยเหลือ การให้อาหาร ซึ่งเมื่อประเทศกำลังพัฒนาไม่ได้รับแล้วก็จะช่วยตัวเองไม่ได้

สำหรับโครงการให้สิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากรของญี่ปุ่นนั้น ได้กำหนดโควตาของสินค้าอุตสาหกรรมไว้เป็นจำนวน 178 รายการ ในทุก ๆ ปีงบประมาณ (เมษายน-มีนาคม) ด้วยวิธีการกำหนดจากการนำเข้าไปย้านมา และกำหนดมูลค่าเป็นเงินเยน (และเป็นปริมาณสำหรับสินค้าประเภทสิ่งทอ แร่ธาตุ เครื่องหนัง และไม้) จำนวนโควตาสำหรับประเทศคิดเป็นร้อยละ 50 ของโควตา รวม ตามหลักสินค้าเข้าส่วนที่เกินโควตาจะต้องเสียภาษีในอัตรารายของชาติที่ได้รับอนุเคราะห์นี้ การควบคุมโควตานั้นกระทำทั้งรายวันและรายเดือน การควบคุมแต่ละวันไซ้กับผลผลิต 41 ประเภท และอัตรารายของชาติที่ได้รับอนุเคราะห์นี้จะถูกนำมาใช้ 2 วัน ภายหลังจากมีการนำเข้ามาเติมโควตา ผลผลิต 126 ประเภท มีการควบคุมเป็นรายเดือน และอัตรารายของชาติที่ได้รับอนุเคราะห์นี้จะถูกนำมาใช้ในวันแรกของเดือนที่ 2 นับแต่มีการนำเข้ามาเติมโควตา

ยิ่งกว่านั้นญี่ปุ่นยังใช้การบริหารแบบยึดหยุ่น คือยอมให้สินค้า 118 รายการ มีการนำเข้าเกินโควตารวมและสินค้า 123 รายการมีการนำเข้าเกินโควตาสำหรับแต่ละประเทศ¹

2. ลัทธิปกป้องคุ้มครองกันสินค้า (Protectionism) การปกป้องคุ้มครองกันสินค้ามีทั้งระบบกำแพงพิศกัศรภาพที่สุดการ และมีใช้พิศกัศรภาพที่สุดการ อันได้แก่โควตา (quota) ความจริงแล้วลัทธิการปกป้องคุ้มครองกันสินค้าไม่ใช่เป็นของใหม่ หากเริ่มมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 รู้จักกันแพร่หลายภายใต้ชื่อว่า Mercantilism สำหรับลัทธิการปกป้องคุ้มครองกันสินค้าในปัจจุบันนี้ ไ้่นำมาปฏิบัติพร้อมไปกับการประกาศยืนยันของชาติมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ในอันที่จะยึดมั่นในหลักการการค้าระหว่างชาติอย่างเสรี²

การที่นานโยบายปกป้องคุ้มครองกันสินค้ากลับมาใช้มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งกันระหว่าง 3 ประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจของโลกคือ สหรัฐ ญี่ปุ่น และเยอรมันตะวันตก สืบเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจของโลกซึ่งกระเห่ดองคั้งขึ้นในปี 1975 และ 1976 ได้กลับเนือยลงอีกในปี 1977 อัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจของนานาประเทศโดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมอยู่ในอัตราต่ำ อุบัติการณ์เช่นนี้มีสาเหตุมาจาก การขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่ม OPEC และเกิดภาวะเงินเฟ้อ ประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจทั้ง 3 จะต้องเร่งดำเนินการ เพื่อแก้ไขให้เศรษฐกิจของตนฟื้นตัวโดยเร็ว อันจะเป็นมาตรการช่วยกระตุ้นการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของโลกพร้อมกันไปด้วย เรียกการกระทำเช่นนี้ว่า ทฤษฎีหัวรถจักร (Locomotive Theory) แต่ปรากฏว่ามีสหรัฐดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าวแต่เพียงประเทศเดียว ส่วนญี่ปุ่นและเยอรมันตะวันตกมิได้ให้ความร่วมมือตามที่ตกลงกัน และที่สำคัญคือมิได้ดำเนินการในอันที่จะลดส่วนเกินดุลแต่อย่างใด ครั้นนี้เองเป็นชนวนให้ประเทศทั้ง 3 เกิดความขัดแย้งกัน จึงนำไปสู่การดำเนินนโยบายปกป้องคุ้มครองกันสินค้า และการตั้งเค้าของสงครามการค้า ผลไม่เพียงแต่จะกระทบกระเทือนต่อเฉพาะคู่กรณีเท่านั้น

¹"ระบบการให้สิทธิพิเศษทางศุลกากรเป็นการทั่วไป," วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ จำกัด 10 (กุมภาพันธ์ 2521): 4.

²"การกีดกันทางการค้ากับประเทศไทย," วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ จำกัด 10 (มีนาคม 2521): 135.

หากแต่ยังส่งผลถึงการกีดกันสินค้าเข้าจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายอีกด้วย

ญี่ปุ่นได้ตั้งโควตาสำหรับชาติต่าง ๆ ทั่วโลก จำกัดการส่งสินค้าเข้าญี่ปุ่น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สินค้าทำจากหนังสัตว์ ผลไม้กระป๋อง และสินค้าสิ่งทอบางประเภท

กลุ่มประเทศอาเซียนได้ประสบปัญหาการถูกกีดกันการนำเข้าสู่ตลาดญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก การถูกจำกัดปริมาณการนำเข้าและถูกกล่าวหาว่าสินค้ามีคุณภาพต่ำเช่นนี้ เป็นการนำไปสู่สถานะการเสียเปรียบดุลการค้าของกลุ่มประเทศอาเซียนต่อญี่ปุ่น จึงได้พยายามเรียกร้องให้ยกเลิกนโยบายปกป้องคุ้มกันสินค้า

การแก้ไขปัญหานั้นจะต้องเพิ่มอำนาจต่อรองให้มากขึ้น เช่น โดยความร่วมมือกันของประเทศในภูมิภาค การรวมกลุ่มเพื่อต่อรอง ของอาเซียนเป็นสิ่งที่น่าให้ความสนับสนุนที่สุด การที่ประเทศพัฒนาแล้วให้ระบบสิทธิพิเศษทั่วไปทางศุลกากรแก่ประเทศกำลังพัฒนาพร้อมกับจัดตั้งโควตา และตั้งกำแพงภาษีสูงแก่สินค้าของประเทศกำลังพัฒนาเช่นนี้ ทำให้เศรษฐกิจระหว่างประเทศเกิดความขัดแย้งกันในตัว ดูเสมือนเป็นการยื่นให้มือหนึ่งแต่ดึงกลับอีกมือหนึ่ง

ญี่ปุ่นก็ได้ตระหนักถึงความตึงเครียดในเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 1977 รัฐบาลญี่ปุ่นสมัยอดีตนายกรัฐมนตรี ฟูกูเดะ จึงได้ประกาศมาตรการที่สำคัญ 8 ประการ¹ ดังต่อไปนี้ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดทางการค้าระหว่างประเทศ และปรับปรุงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งอาเซียนให้ดีขึ้น มาตรการต่าง ๆ มีดังนี้

¹ "ญี่ปุ่นปรับปรุงคณะรัฐมนตรี : การค้าตัดและแต่งหน้าเศรษฐกิจ,"
วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ จำกัด 9 (ธันวาคม 2520) : 729.

1. ส่งเสริมการเจรจาการค้าหลายฝ่ายให้บรรลุผลสำเร็จ และญี่ปุ่นประกาศจะลดอากรสินค้าเข้าโดยเฉลี่ยร้อยละ 40 ภายในกำหนดระยะเวลา 8 ปี
2. ญี่ปุ่นจะลดอากรขาเข้าสำหรับสินค้า 300 รายการ ในอัตราระหว่างร้อยละ 10-100
3. ลดการจำกัดสินค้าบางประเภทและเพิ่มโควตานำเข้าให้สูงขึ้น
4. ลดข้อจำกัดทางการค้าอื่น ๆ นอกจากอากรขาเข้าให้เหลือน้อยที่สุด
5. ขยายเครดิตเพื่อการนำสินค้าเข้า
6. สร้างระเบียบในการส่งสินค้าออก
7. ดำเนินการส่งสินค้าเข้าบางประเภทล่วงหน้า
8. เพิ่มการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาให้แก่ต่างประเทศเป็น 2 เท่า ภายใน 5 ปี และเพิ่มเงินกู้ประเภทไม่มีเงื่อนไขให้มากยิ่งขึ้น

จากมาตรการ 8 ประการที่ญี่ปุ่นประกาศในปี 1977 แม้จะไม่ยกเลิกนโยบายปกป้องคุ้มครองสินค้าเข้าโดยเด็ดขาด แต่ก็เป็น การลดหย่อนแผนปรนแก่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ซึ่งคาดว่าอาเซียนคงจะได้รับประโยชน์จากการนี้ด้วย

สรุปปัญหาการค้ำระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่นก็อยู่ในขอบข่ายของ **North-South Problem** คือปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา จากการศึกษาถึงมาตรการแก้ไขปัญหาการค้ำระหว่างประเทศนั้นจะพบความจริงอันหนึ่งที่ว่า การแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจเหล่านั้นจะสำเร็จได้ก็ด้วยความร่วมมือระหว่างกัน จะกระทำโดยลำพังฝ่ายเดียวไม่ได้ เพราะประเทศต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันต้องพึ่งพิงระหว่างกัน จะอยู่โดยลำพังโดดเดี่ยวยอมไม่ได้ เพราะผลกระทบจากเศรษฐกิจและการเมืองในโลกจะเชื่อมโยงกระทบถึงกัน

อาเซียนและญี่ปุ่นต่างก็ได้ตระหนักดีว่าการแก้ไขปัญหาก็สำเร็จบรรลุเป้าหมายได้ก็ต่อเมื่อร่วมมือกัน แนวความคิดของอาเซียนในการแก้ปัญหาค้ำระหว่างประเทศได้ไปสอดคล้องกับแนวของ UNCTAD ที่ต้องการแก้ไขระบบเศรษฐกิจให้ดีขึ้น โดยเน้นปัญหา

การความร่วมมือระหว่างประเทศมาก โดยเฉพาะเรื่องโลกทัศน์ ส่วนแนวนโยบายการความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่นก็ได้ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ภาพพจน์ของญี่ปุ่นในสายตาของกลุ่มประเทศอาเซียนดีขึ้น โดยหันมาร่วมมือกับอาเซียนมากขึ้น ซึ่งเหตุผลต่าง ๆ ในการให้ความร่วมมือและหันมาสนใจอาเซียนมากขึ้นนั้นก็ได้อธิบายมาแล้วในบทนโยบายเศรษฐกิจของญี่ปุ่น การเล็งเห็นปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ของญี่ปุ่นที่มีต่อการค้าระหว่างประเทศกับอาเซียน และได้ร่วมมือแก้ไขในมาตรการขั้นต้นยังไม่เป็นการเพียงพอ ได้ให้ความสนใจศึกษาการร่วมมือในขั้นต่อไปที่สำคัญคือ ร่วมมือศึกษาโครงการประกันรายได้การส่งออกสินค้าโลกทัศน์ และร่วมมือกับอาเซียนในโครงการอุตสาหกรรมของอาเซียน ซึ่งรายละเอียดของความร่วมมือในโครงการต่าง ๆ จะได้อธิบายในบทต่อไป

การศึกษาความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศก็เป็นแง่หนึ่งของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่น่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนกว่าด้านการเมือง